

2. 12. 2019.

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме, име једног родитеља и име	МИЛОЈЕВИЋ / ЈОВАН / СНЕЖАНА
Датум и место рођења	12. 09. 1969, Прокупље
Основне студије	
Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Филозофски факултет
Студијски програм	Српскохрватски језик и југословенске књижевности
Звање	Дипломирани филолог за српскохрватски језик и југословенске књижевности
Година уписа	1989.
Година завршетка	1997.
Просечна оцена	8,00

Магистер студије, магистарске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Филозофски факултет
Студијски програм	Филологија, српска и компаративна књижевност
Звање	Дипломирани филолог - магистар
Година уписа	2012.
Година завршетка	2013.
Просечна оцена	8,3
Научна област	Филолошке науке – Српска књижевност са теоријом књижевности, Српска књижевност 20. века.
Наслов завршног рада	„Женски ликови у приповеткама Иве Андрића“

Докторске студије

Универзитет	Универзитет у Нишу
Факултет	Филозофски факултет
Студијски програм	Докторске студије филологије
Година уписа	2013.
Остварен број ЕСПБ бодова	210
Просечна оцена	9,3

НАСЛОВ ТЕМЕ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Наслов теме докторске дисертације	ТИПОЛОГИЈА СТРАДАЊА И СМРТИ У СТАРОЈ СРПСКОЈ КЊИЖЕВНОСТИ
Име и презиме ментора, звање	Драгиша Бојовић, редовни професор
Број и датум добијања сагласности за тему докторске дисертације	8/18-01-007/16-018, 13. 10. 2016. године

ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Број страна	340
Број поглавља	4
Број слика (шема, графика)	/
Број табела	/
Број прилога	/

**ПРИКАЗ НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КАНДИДАТА
који садрже резултате истраживања у оквиру докторске дисертације**

Р. бр.	Аутор-и, наслов, часопис, година, број волумена, странице	Категорија
1	<p>Милојевић, Снежана (2018): Функција анђела у опису страдања и смрти у српској књижевности XII и XIII века, <i>Црквене студије</i> бр 12, Универзитет у Нишу, Центар за црквене студије, Центар за византијско-словенске студије, Међународни центар за православне студије, 735–752.</p> <p>Трагом чињенице да је српска средњовековна књижевност и стилски и семантички утемељена у хришћанско учење и <i>Свето писмо</i>, у овом раду је компаративном методом истражена наративна експликација пројављивања анђела у хришћанском архитексту и у српској књижевности средњег века. Полазећи од мотивације пројављивања Божијих гласника међу паством, записаних у <i>Светом писму</i>, ауторка је указала на три кључна повода уплива метафизичког у реално – анђели се приказују људима ради помоћи праведнику у невољи, ради кажњавања зла и као симбол Божијег промисла (плана) у тренутку уснућа (смрти) Исуса Христа. У даљем току рада указано је на пандане оваквих мотивско-сижејних поступака у српској житијној књижевности када, у својој тежњи ка Богу и усклађивању своје воље са Божијом, повод за описивање знаковља које указује на присуство Божијих гласника – оних који објављују победу живота над смрћу, бивају свети јунаци српских хагиографија, достојни вечног живота у Христу.</p> <p><i>Кратак опис садржине (око 100 речи)</i></p>	М 24
2	<p>Милојевић, Снежана (2019): Чудо господарења над природом у српској житијној књижевности, <i>Наслеђе</i> бр. 42, Универзитет у Крагујевцу, Филолошко-уметнички факултет, 157–170.</p> <p>Насловом одређена тема истражена је кроз упоређивање библијског израза са описом житијних чуда, у којима се Божије присуство открива кроз различитост у односу на манифестације природног у свету. О овој врсти Божије интервенције над створеним говори се у индивидуалном и колективном смислу. Из истраживања наведеног карактера произлази да оваква прекорачења свакодневног и уобичајеног, осим што су приказ Божије свемоћи, имају функцију означавања оног што је добро (исправно) и, насупротив томе, онога што није добро (зло). Служећи се библијским текстом кроз цитат, парафразу и алузију, описујући природна знамења као слику Божије свеprisутности, хагиограф даје ауторитет главном јунаку житија као вредном обожења и прослављања кроз писану реч.</p> <p><i>Кратак опис садржине (око 100 речи)</i></p>	М 24
3	<p>Милојевић, Снежана (2019): Болест и исцељење у житијима Светог Саве, <i>Црквене студије</i>, бр. 16/1, Ниш: Центар за црквене студије, Центар за византијско-словенске студије, Међународни центар за православне студије, 531-551,</p> <p>Полазећи од тога да се први писани трагови, у оквиру хришћанске космогоније, који објашњавају човекову склоност ка болести помињу још у <i>Књизи постања</i>, по којој Адамов пад, изазван сукобом са Божијом вољом, генерише човекову палу природу – природу склону греху, ауторка је указала и на остале узрочнике дестабилизације човекове душе и тела. Болести могу бити узроковане дејством демонолошког карактера, али су и искушење свесно послато посвећеном верујућем појединцу, ради преиспитивања његове истрајности на путу ка Богу. Литерарна манифестација оваквих полазишта истражена је кроз житија посвећена Светом Сави, од Доментијана и Теодосија. У овим писаним траговима средњег века улогу исцелитеља духа, душе и тела, коју у <i>Светом писму</i> има Исус Христос, преузима Свети Сава који, сходно свом узору, бива посредник појединачних и колективних исцељења, али и читав свој народ усмерава у правцу повратка <i>правој природи</i>, упућујући их у свете тајне хришћанског учења.</p> <p><i>Кратак опис садржине (око 100 речи)</i></p>	М 24

НАПОМЕНА: уколико је кандидат објавио више од 3 рада, додати нове редове у овај део документа

ИСПУЊЕНОСТ УСЛОВА ЗА ОДБРАНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кандидат испуњава услове за оцену и одбрану докторске дисертације који су предвиђени Законом о високом образовању, Статутом Универзитета и Статутом Факултета. **ДА** **НЕ**

обрадовање

ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Кратак опис појединих делова дисертације (до 500 речи)

Дисертација садржи четири поглавља, у којима се аналитички, преко синтезе неколико методолошких поступака иманентних предмету истраживања, сагледавају најважнији проблеми типологије смрти и страдања у старој српској књижевности. У *Уводу* је наглашен значај истраживања, одређен истраживачки корпус, дефинисан најзначајнији жанр тог корпуса (житије) и дати хришћански оквири страдања и смрти. У оквиру уводног поглавља јасно су дефинисани циљеви истраживања, који су подељени на примарне и секундарне. Примарним припада типолошко разврставање доминантних модела описа страдања и смрти, док су секундарни усмерени на идентификацију тематско-мотивских сегмената неодвојивих од предмета рада.

Прво од два централна поглавља рада је: *Типологија страдања у старој српској књижевности*. Тема се посматра преко примарних односа као што су: страдање и болест, страдање и одрицање и страдање и нечастиви. Из ових питања истраживања проистекле су и анализе секундарних феномена без којих, ипак, није могуће сагледавање целине истраживачког задатка. Зато се у овом делу дисертације равноправно, на пример, сагледавају феномени који су израз последичне зависности: страдање – болест – чудо - исцељење. Они се посматрају кроз хришћанску онтологију, уз непрестано откривање интертекстуалних веза, нарочито оних библијског карактера.

Друго централно поглавље рада садржи следеће делове: *Хришћанско поимање смрти, Символика анђела у средњовековном тексту, Опис смрти владара, Опис смрти монаха, Чудо мироточења и Вечна смрт и колективно страдање*. У уводним напоменама дата је генеза схватања смрти у хришћанству, истакнути потенцијали победе живота над пролазним и смртним. Из тога проистичу и поетичке дихотомије које карактеришу српску средњовековну књижевност. Питања ангеологије такође доприносе потпунијем сагледавању позиције човека и његовог бића у судбоносним тренуцима страдања или смрти. То даље отвара питање односа душе и теле, духовног и материјалног, пролазног и вечног. Само кроз такве односе могуће је сагледати мотив смрти као један од кључних мотива хришћанске књижевности.

У самој типологији смрти посебно место је дато опису смрти владара и опису смрти монаха (мада и владар често умере као монах). У дисертацији се истиче да особена драматика описа смрти се налази у житијима владара. Најчешће тренутак смрти није интиман, већ подразумева присуство колектива, најчешће ближњих, који постају сведоци богоугодног разлучења душе од тела. Истраживачка пажња је посвећена опису смрти Стефана Немање, затим владара-јунака у делу Архиепископа Данила Другог. У контексту мученичке смрти анализирају се описи смрти Стефана Дечанског и кнеза Лазара. Када је реч о описима смрти монаха, они се посматрају и кроз претходно умирање старог човека у њима, при чему перспектива световног човека и само монашање види као неку врсту смрти. Наравно, у центру интересовања је физичка смрт монаха и пропратне манифестације, које прате одвајање душе од тела, али и постхумна дешавања на гробу светитеља.

Посебни делови су посвећени последицама колективног страдања и смрти која је њен одраз. Синоним такве смрти везан је за Косовски бој. Списи о Светом кнезу Лазару и Косовском боју представљају аутентичну подлогу из које је израсла свест о јединственој жртви и опредељењу за царство небеско. Наравно ово опредељење није ново, али су нове историјске околности из којих се подиже и нови тип светитеља-мученика, чије мучеништво има двоструку димензију: мучеништво отачаства ради и Христа ради. Тиме и српска литерарна есхатологија бива обогаћена потпуно новим мотивима. Индивидуални аскетски подвиг, остварен у непрестаној борби са демонским светом, уступа пред колективном свешћу о примарном начину досезања царства небеског кроз страдање за веру и отаџбину.

У закључним разматрањима дат је синтетички преглед резултата истраживања. Посебно је истакнуто да страдање у хришћанској космогонији нема негативну конотацију, већ да пут страдања води верујућег човека до вечних добара. Исто место има и смрт, па је успостављање типологије смрти у старој српској књижевности условљено таквим хришћанским учењем.

ВРЕДНОВАЊЕ РЕЗУЛТАТА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ниво остваривања постављених циљева из пријаве докторске дисертације (до 200 речи)

Основни циљеви из пријаве докторске дисертације дефинисани су примарним задатком типолошког разврставања доминантних модела у описима страдања и смрти у старој српској књижевности. Дефинисан је обиман истраживачки корпус у којем најважније место има житије. Преко

анализе главних јунака, чије се страдање и смрт испољавају у различитим околностима, представљен је читав репертоар, чији архетипови имају древно библијско односно општехришћанско порекло. Сви постављени истраживачки циљеви су испуњени а неки, оствареним резултатима, превазиђени, поготово они методолошког карактера.

Поред јасно изграђеног књижевно-теоријског приступа, заснованог на комбинацији традиционалне и савремене теоријске литературе, кандидаткиња је инвентивним коришћењем литературе из граничних дисциплина обогатила истраживачку методологију и теоријско сагледавање кључних проблема истакнутих у задатим циљевима. Иако преширок захват у осветљавању секундарних феномена може донекле представљати проблем у рецепцији остварених резултата, несумњиво да он доприноси свестраним сагледавању теме дисертације.

Вредновање значаја и научног доприноса резултата дисертације (до 200 речи)

У науци о старој српској књижевности нема много тема које су сагледаване увидом у целокупни корпус ове литературе. То се нарочито односи на теме из области поезике. Повремено се дешава да већа интересовања за овакав тип тема влада у иностранству него на домаћим универзитетима. Свакако да то интересовање обогаћује и српску медијевистику, али је неопходно да српска медијевистика дефинише кључне научно-истраживачке задатке. У такве задатке свакако спада и задатак дефинисан темом *Типологија страдања и смрти у старој српској књижевности*. Истраживања професора Ђорђа Трифуновића и Јелке Ређеп код нас, као и Изабеле Лис Вјелгош ван граница Србије, делимично су, и у тематско-мотивском, хронолошком и методолошком смислу, отворила могућности ка целовитијем сагледавању проблема. Поред тога у неким мањим радовима појединих аутора назначени су могући правци истраживања ове теме, али они, због природе тих радова, нису изведени до краја. Зато је задатак кандидаткиње био управо да, користећи оно што је урађено и још више оно што је наговештено, темељним истраживањима представи један поетички проблем у старој српској књижевности односно једну од најважнијих тема средњовековне и хришћанске књижевности уопште. Овом дисертацијом створена је научна представа о значају и богатству једног комплексног тематско-мотивског спектра посматраног кроз неколико перспектива, а који тек целином тог посматрања даје потпуну слику. Тиме се приближавамо и сагледавању естетике средњовековног текста, нарочито житија, као и извођењу закључака о оствареним уметничким донетима ове књижевности и њеним вредносним ситуирањем у контекст културе, која је омеђена именовано *Pax Byzantino-Slava* или *Slavia Orthodoxa*.

Оцена самосталности научног рада кандидата (до 100 речи)

Питање типологије страдања и смрти у старој српској књижевности представљају један од најзначајнијих истраживачких задатака. То је, пре свега, условљено поетиком ове књижевности, затим хришћанским погледом на вечне теме, али и сагледавањем паралела из књижевне традиције. Неколико важних перспектива нашло је место у методологији истраживања, која је, када је реч о средњем веку, не само специфична већ и комплексна.

Зато је анализа једне теме преко овако обимног и значајног корпуса и кроз интердисциплинарни приступ, захтевала од кандидаткиње висок ниво самосталности у изради дисертације. Поред питања која нису потпуно нова у науци о књижевности, у раду су обрађене и неке димензије теме о којима скоро да није писано код нас или су заузеле потпуно маргинално место.

Имајући све то у виду, остварени резултати још више добијају на значају.

ЗАКЉУЧАК (до 100 речи)

Истраживања српске средњовековне књижевности добијају нове замахе, у различитим универзитетским центрима рађају се нове школе и приступи, те теко и питања поезике ове литературе добијају важно место на докторским студијама. То се и крунише изразом докторских дисертација, које представљају вредан прилог управо истраживањима поезике старе српске књижевности. Дисертација Снежане Милојевић је један од таквих прилога.

КОМИСИЈА

Број одлуке НСВ о именовану Комисије 8/18-01-007/19-049

Датум именовану Комисије 16. 10. 2019.

Р. бр.	Име и презиме, звање	Потпис
1.	Др Ирена Шпадијер, ванредни професор Српска књижевност (Научна област)	председник
2.	Филолошки факултет у Београду (Установа у којој је запослен)	ментор, члан

Српска и компаративна књижевност	Филозофски факултет у Нишу	
(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	
3. Историја српске књижевности	Др Александра Костић Тмушић, ванредни професор	члан
	Филозофски факултет у Косовској Митровици	<i>A. Kostić Tmušić</i>
(Научна област)	(Установа у којој је запослен)	

Датум и место:

Ниш, 22.11.2019.